

Vattenskyddsområde och bekämpningsmedel

Projektrapport 2015

Sammanfattning

Under 2014 genomfördes ett projekt inom lantbruk i MÖTA:s regi. Projektet syftade till att ta fram underlag som en blankett med tillhörande informationsblad samt en enkel vägledning för ansökan om användning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde. Deltagande i projektet var Ulrika Lundahl Linköping, Inger Alf Johansson Vadstena, Anna Sjögren Norrköping och Charlotte Hallin Johansson Ödeshög

Resultatet av projektet blev att en gemensam ansökningsblankett tagits fram för ansökan om spridning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde. Till blanketten har ett informationsblad tagits fram där det förklaras vad det innebär med vattenskyddsområde, handläggning av ärendet och kort om simuleringsverktyget MACRO-DB. Projektgruppen har även tagit fram en vägledning för handläggningen med tips och förslag till utformning av villkor, uppföljning av besluten och vilken lagstiftning som kan vara aktuell att använda.

Miljösamverkan Östergötland (MÖTA)

Miljösamverkan Östergötland är ett samarbete mellan länets kommuner och Länsstyrelsen. Samverkan sker inom ämnesområdena miljöskydd, hälsoskydd och livsmedel. Inom ramen för MÖTA utförs olika projekt med syfte att öka samsynen mellan kommunerna, effektivisera tillsynen, utveckla tillsynsvägledning, stödja miljömålsarbetet samt att verka för en ändamålsenlig kompetensutveckling.

Projektbeskrivning och rapporten har tagits fram av projektgruppen. Vid frågor eller synpunkter om projektet kontakta oss på telefon eller mejl.

Ulrika Lundahl tfn 013 20 70 09, ulrika.lundahl@linkoping.se

Inger Alf Johansson tfn 0143 152 22, inger.alf.johansson@vadstena.se

Anna Sjögren tfn 011 15 16 80, anna1.sjogren@norrkoping.se

Charlotte Hallin Johansson tfn 0144 351 16, charlotte.hallin-johansson@odeshog.se

Bakgrund och projektbeskrivning

Syfte

Syftet med projektet är att öka handläggarnas kunskap samt ge vägledning om hantering av ansökningar om spridning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden genom bland annat utbildning och framtagande av material. Syftet med projektet är även att ta fram en gemensam blankett för ansökan om spridning för att underlätta samsynen och hanteringen inom de olika tillsynsmyndigheterna. Projektet syftar även till att öka inspektörernas kunskap om bekämpningsmedel.

Lagstiftning

Miljöbalken 7 kap.

Enligt vattendirektivet ska vattenförekomster som används för uttag av viss kvantitet, eller reserverats för framtida uttag, skyddas för att garantera tillgången på vatten av god kvalitet.

I Miljöbalken 7 kap. 21-22 § står att länsstyrelsen eller kommunen får förklara ett mark- eller vattenområde som vattenskyddsområde till skydd för grund- eller ytvattentillgång. För att tillgodose syftet med området ska länsstyrelsen eller kommunen meddela sådana föreskrifter om inskränkning i rätten att förfoga över fastigheter inom området som behövs.

Tillstånd för yrkesmässig spridning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden regleras i 14 § Statens naturvårdsverks föreskrifter om spridning av kemiska bekämpningsmedel (SNFS 1997:2). Tillstånd ska sökas hos kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd. 14 § SNFS 1997:2 och är främst tillämplig på vattenskyddsområden i vars skydds-föreskrifter en motsvarande eller strängare bestämmelse om begränsning av användning av bekämpningsmedel saknas.

Som vägledning till 14 § finns Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2000:7) för tillståndsprövning enligt 14 § SNFS 1997:2 rörande användning av kemiska bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde. Råden har meddelats som komplement till Naturvårdsverkets allmänna råd 97:3 ”Spridning av kemiska bekämpningsmedel”.

Miljöbalkens andra kapitel innehåller ett antal allmänna hänsynsregler vilka ska följas om inte åtgärderna är av försumbar betydelse. De ska även tillämpas vid bland annat tillståndsprövning och tillsyn.

Den 15 juli 2014 trädde förordning (SFS 2014:425) om bekämpningsmedel i kraft. I 2 kap 36 § förordningen anges att Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om bl. a skyddsavstånd och försiktighetsåtgärder som behövs för att skydda vattentäkter, grundvatten, sjöar och vattendrag och omgivande mark mot effekterna av växtskyddsmedel och för att skydda människors hälsa och miljön samt om förbud att utan tillstånd från den kommunala nämnden yrkesmässigt använda växtskyddsmedel inom ett vattenskyddsområde. Detta innebär att spridning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden på sikt kommer att regleras i en ny föreskrift.

Förordning om bekämpningsmedel har sin bakgrund i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel.

Genomförande

Projektgruppen startade upp arbetet med att ta fram en projektbeskrivning i början av mars 2014. Under året har gruppen haft fem fysiska möten och tre telefonmöten däremellan för att stämma av arbetets gång. Mellan mötena har projektgruppens medlemmar haft olika uppgifter att ta fram

utkast till blankett, underlag till informationsblad och korrekturläsning. Vid mötena har det framtagna materialet diskuterats och vid behov reviderats. Projektgruppen deltog i HaV:s seminarium om vattenskyddsområde i Alvesta i oktober.

Resultat

Resultatet som projektgruppen kommit fram till är tre olika delar, en blankett för ansökan om spridning av bekämpningsmedel, ett tillhörande informationsblad och en enklare vägledning för handläggning av ärenden. Materialet finns redovisat i bilaga 1-3.

Blanketten

Ansökningsblanketten är relativt enkel och kortfattad för att passa den enklaste formen av lantbruk som ansöker exempelvis spannmål, baljväxter och oljefröodling. För större mer bekämpningsmedelsintensiva lantbruk, t.ex. morötter och potatis, krävs ofta mer kompletterande information som får anpassas efter den specifika verksamheten.

Informationsbladet

Informationsbladet har tagits fram för att dels ge de sökande en kortfattad information om vattenskyddsområden och de olika zoner som finns, handlägningsrutiner i ärenden gällande tillstånd för spridning samt en beskrivning av simuleringsverktyget MACRO-DB.

Vägledning

Den vägledning som tagits fram är tänkt att vara en hjälp till handläggarna med vilka lagstiftningar som kan komma att vara aktuella och ger även tips på villkor som kan ställas samt tips på uppföljande åtgärder.

Utbildning

Ett av projektets mål var även att anordna en utbildningsdag för handläggare i bedömningsgrunder och hantering av tillståndsansökningar och användande av MACRO-DB. Eftersom Havs- och vattenmyndigheten anordnade olika seminarier under hösten gällande vattenskyddsområden bedömde projektgruppen att det var bättre att lyfta fram den utbildningen istället för att ordna en egen.

Reflektioner och slutsats

Reflektion över resultatet:

- Ansökningsblanketten blev en kortfattad, enkel blankett som passar de verksamheter som har odling av spannmål, oljeväxter och baljväxter då de ofta har en mindre hantering av bekämpningsmedel. Verksamheter som har mer bekämpningsmedelsintensiva odlingar som morötter, potatis och fruktodlingar behöver nästan alltid komplettera sina ansökningar beroende på odlings Sortiment. Projektgruppen bedömde att det var bättre att grundansökan var lätt för gemene man att fylla i för att sedan kunna anpassa eventuella kompletteringar utefter verksamhetstyp.

Ansökningsblanketten har skickats ut på remiss till alla miljökontor i länet, länsstyrelsen och till LRF. Kommunerna och Länsstyrelsen hade inga synpunkter, LRF har framfört synpunkter på utformningen på blanketten gällande användarvänlighet, de anser bland annat att så mycket som möjligt ska vara förbestämda val att kryssa i. Projektgruppen har bedömt att verksamheterna kan skilja sig åt och att det är svårt att ha ett alternativ som fångar upp alla och behåller utformningen där den sökande får beskriva sina åtgärder och sin hantering. LRF har även synpunkter på att vi i ansökan begär att de bekämpningsmedel som avses användas ska kontrolleras i MACRO-DB för att visa på

deras rörlighet i mark. Projektgruppen bedömer att det är den som ansöker som har bevisbördan och som därför ska ha kunskap om de produkter som de sprider. Sökande bör kunna visa att de preparat ansökan gäller är godtagbara för spridning i det aktuella vattenskyddsområdet.

- För att ge en kort bakgrund till varför lantbrukaren måste ansöka om tillstånd och vilka regler som gäller inom vattenskyddsområde togs ett informationsblad fram tänkt att bifogas med ansökningsblanketten. I informationsbladet förklaras även hur handlägningsprocessen går till och vikten av att ansöka i god tid då granskningen av bekämpningsmedlens rörlighet i mark kan vara omfattande.
- Vägledningsdokumentet är också av det enklare slaget, ingen i projektgruppen har expertkunskaper om spridning av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden. Vägledningen är tänkt att vara ett dokument där vi samlat den lagstiftning som kan vara aktuell att ta i beaktande vid hantering av en ansökan. I vägledningen finns även förslag på villkor som kan ställas samt tips på uppföljande åtgärder. Vägledningen är tänkt att användas som förslag och inte som facit. Mer specifik vägledning i hur vi ska tolka förordningar och lagar bör Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen bidra med
- En av projektets målsättningar var att anordna en utbildningsdag för länets handläggare. Under våren kom Havs- och vattenmyndigheten ut med inbjudan till seminarier runt om i landet om vattenskyddsområde varav ett av tillfällena skulle vara inriktat på bekämpningsmedel. Projektgruppen bestämde då att det var bättre att lyfta fram HaV:s seminarier än att försöka ordna en egen utbildning som troligen skulle krocka i tid. I samband med seminariet fanns även möjlighet att gå en utbildning i MACRO-DB för de som önskade.

Arbetsättet att arbeta enskilt för att sedan ha avstämningsmöten bedöms ha fungerat bra. Eftersom projektet krävt en del inläsning och framtagning av skrivna dokument har det varit lättare att arbeta på egen hand med sin uppgift för att sedan stämma av och komplettera varandra.

Under projektets gång har projektgruppen kunnat konstatera att hanteringen av bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde är en komplicerad fråga. Vi har valt att hålla ansökningsblanketten relativt kort och grundläggande för att kunna begära in kompletteringar beroende på typen av verksamhet. Den stora diskussionen har varit användandet av MACRO-DB. Projektgruppen känner att det behövs mer vägledning från våra tillsynsvägledande myndigheter. Eftersom länsstyrelsen är både tillsynsvägledande och tillsynsmyndighet för några vattenskyddsområden hade det varit värdefullt om länsstyrelsen varit representerad i gruppen